

1. **Tittel:** Skolen min – og AI-skandalen
2. **Innsendere:** Mediehuset iTromsø. Med Lars Giske, Helge Skog, Magnus Eriksen, Tora Berg, Vegar Fjell, Lars Hågensen, Trond Karlstrøm, Rune Ytreberg, Christer Pedersen, Eline Grønvoll, Marianne Lein Moe, Svein Lian, Filip Ellingsen, Steffen Lykseth, Ingrid Pihlmann, Karianne Laagstein.

Kontaktperson: Rune Ytreberg, mobil 47828499, epost rune.ytreberg@itromso.no

3. Innledning:

Lokalavisa iTromsø brukte kunstig intelligens til å undersøke hvordan Tromsø kommunes forslag om nedleggelse av skoler og barnehager ville ramme barn og foreldre i Tromsø.

Avisa var første avis som breaket avsløringen om at kommunens rapport inneholdt falske referanser og feilaktig innhold fabrikkert og hallusinert av Chat GPT. Dette ble omtalt som Norges første KI-skandale. Kommunen måtte trekke tilbake rapporten, og oppvekstsjefen og kommunedirektøren måtte gå av.

I arbeidet med skolerapporten brøt kommunen også reglene for offentlige anbud. iTromsø var også første avis som breaket nyheten om at kommunen hadde gjort 300 ulovlige innkjøp med en verdi på over 200 millioner kroner.

Avisas arbeid har skapt nasjonal debatt om hvordan det offentlige skal bruke KI på en sikker og transparent måte som folk kan ha tillit til.

4. En oppsummering av hva prosjektet handler om og hvilke metoder som er brukt.

Fra november 2024 til mars 2025 jobbet iTromsø med et forslag om nedleggelse av skoler og barnehager. Redaksjonen utviklet en KI-basert graveassistent for å søke i tusenvis av sider grunnlagsdokumenter, og brukte verktøyet til hypoteser, research og vinklinger. Med vibekoding visualiserte de konsekvenser i interaktive kart og animasjoner. I mars var iTromsø først ute med avsløringen om at skolerapporten inneholdt falske, trolig KI-genererte kilder. Fra mars til juli utviklet redaksjonen en egen KI-detektor som viste at sentrale deler av rapporten bar preg av generisk KI-språk uten lokale analyser. Innsyn avdekket også ulovlige konsulentinnkjøp og mulige brudd på anbudsregler til over 200 millioner kroner. Høsten 2025 fikk iTromsø gjennom langvarige klager gjennomslag for en viktig prinsipiell avgjørelse, om at chatlogger er omfattet av offentlegloven og kan søkes innsyn i. Avisa fikk innsyn i flere hundre sider med chatlogg som avdekket dårlig kontroll med bruk av ChatGPT i skrive AI-generert skolerapport.

4. Slik kom arbeidet i gang:

I november 2024 opplyste Tromsø kommune at de ville legge frem et forslag til ny skolestruktur i februar 2025. iTromsøs sjefredaktør Trond Haakensen ga redaksjonen beskjed om at ny skolestruktur med trolig nedleggelse av mange skoler og barnehager skulle være prioritert graveprosjekt i avisa første halvår 2025.

5. Metode: Fortell hvordan arbeidet ble utviklet og strukturert.

Bakgrunn: Tromsø kommune var i november 2024 i en svært alvorlig økonomisk situasjon. De måtte kutte flere hundre millioner kroner i kostnader, for å unngå å bli første storby i Norge som ble satt under statlig administrasjon.

Til prosjektet laget vi en ny type graveplattform med en intern webportal, der kunstig intelligens ble brukt til å gå gjennom flere tusen sider med underlagsmateriale for skolene og barnehagene. Vi koblet en språkmodell til dokumentene, som både var tekst og tabeller i pdf-filer, og tall og tabeller i csv-filer, og kartlag.

Slik fikk vi koblet både strukturerte (tall/tabeller) og ustrukturerte data (tekst) i en og samme database. I webportalen kunne journalistene gi prompter med instruksjoner til språkmodellen om å hente ut informasjon i dokumentene. Det skulle bli svært verdifullt.

Journalistene brukte graveplattformen både i idefasen og researchfasen. Blant annet ga de instruks (prompt) om å vurdere de største konsekvensene av skolenedleggelse.

Gjennom opplæring i graveplattformen, stegvise instruksjoner til språkmodellen og workshop i teamet satte vi opp flere hypoteser vi jobbet videre med.

Hypoteser:

- Tromsø kommune slår sammen og legger ned skoler og barnehager der elevtallene er på vei ned, for å spare penger.
- Skolene og barnehagene med færrest barn per lærer og / eller størst kostnad per elev har størst fare for å legges ned.
- Flere elever vil få lengre skoleveg.
- Flere bygder og fiskevær i Tromsøs distrikter rammes hardt om skolen og barnehagen legges ned.

I og for seg ikke oppsiktsvekkende, men å ha noen klare hypoteser gjorde arbeidet mer målrettet.

Vi startet arbeidet med å hente inn, via innsynsbejæringer til kommunen, alt av grunnlagsmateriale som kommunen brukte for å vurdere ny skolestruktur: tilstandsrapporter av alle 36 skolebygg pluss barnehager, rapporter om trafiksikkerhet og skoleveg for alle skoler, vurderingsmatrise kommunen anvendte for å vurdere skolenedleggelse- og endringer, tabulære data med framskrivninger av demografiske antall elever og folketall per skole og tilhørende område, budsjett, revidert budsjett og resultatregnskap per skole, maksimal elevkapasitet per skole. Mesteparten av disse opplysningene var tekst og tabeller i pdf-dokumenter. Vi hentet også inn kartlag i shapefiler som viste hvor skoler og barnehager var plassert i kommunen, veger og skoleveger mm.

Graveplattform. Materialet var på flere tusen sider, og svært omfattende å gå gjennom. For å kunne gjøre mer presise og effektive søk i dette materialet, bygget vi en ny og avansert graveplattform.

Vi hadde allerede i 2024 laget en enkel graveassistent – XrAI - i arbeidet med røntgen-skandalen ved UNN. XrAI brukte RAG (Retrieval-Augmented Generation). Det er en metode der en språkmodell kombineres med et søkesystem. Når en journalist stiller et spørsmål, henter systemet relevante dokumenter fra et spesifikt kildemateriale og bruker disse som grunnlag for å generere svaret. Dette gjør at modellen ikke bare «gjetter», men støtter seg på faktiske kilder.

For å få mest mulig presis respons når man gir en språkmodell instruksjoner, er det en fordel at journalisten har god kompetanse i prompting. Har du dårlig kompetanse i prompting, øker risikoen for at du får uklare svar der informasjon kan være hallusinert. En utfordring med X-rAI var at den krevde høy kompetanse i prompting.

Ved årsskiftet 2024-2025 tok vi derfor i bruk mer avanserte metoder for å utvikle en moderne AI-støttet graveplattform. Målet var at alle journalistene i redaksjonen med enkle spørsmål kunne utføre målrettede søk og få nøyaktig henvisning til kildereferanser, for å kunne verifisere at respons fra språkmodellen ikke var feilaktige hallusineringer. Hallusineringer betyr at språkmodellen genererer overbevisende tekst eller fakta som ikke stemmer med virkeligheten.

Vi brukte en åpen software kalt Kotaemon. Verktøyet ligner chat gpt. Du kan koble ønsket språkmodell til dokumenter og spørre om innhold i dokumentene. Kotaemon kan man skreddersy for at journalister kan chatte med dokumentene de har i en gravesak.

En viktig teknologi vi anvendte i Kotaemon i januar 2025, var at vi la til såkalt omrangering (reranking) for å forbedre den RAG-modellen vi brukte i 2024. Reranking er et ekstra trinn der de dokumentene som først ble hentet av språkmodellen, sorteres på nytt etter relevans og kvalitet ved hjelp av en mer presis modell. Uten reranking kan systemet hente mange delvis relevante eller svake treff. Med reranking prioriteres informasjon som er mest presis og hentet fra dokumentene som har størst relevans. Systemet rangerer de hentede dokumentene på nytt for å finne de mest relevante svarene.

Reranking er et kinderegg for gravejournalistikk: journalisten får mer presise svar, svarene er enklere å verifisere mot kildene, og risikoen for hallusinerings reduseres. Arbeidet med å lage en skreddersydd graveassistent med egen webportal og innlogging for prosjektet Skolen min tok cirka to måneder, og pågikk i desember 2024 og januar 2025.

Vi brukte såpass mye ressurser av to årsaker:

- Graveredskap: å lage en presis graveplattform som alle journalister kunne bruke, først i prosjektet Skolen min, deretter i andre graveprosjekter.

- Kompetanse: å trene opp journalister i redaksjonen i prompting og sikker bruk av kunstig intelligens, der man effektivt og sikkert verifiserer respons og kildehenvisninger fra språkmodellen.

Viktige nyhetsartikler og publiseringer

Første fase var research november- januar og publiseringer i januar og februar, før selve skolerapporten med forslag omstrukturering ble lagt frem 18. februar.

Ved å spørre den nye graveplattformen i januar oppdaget journalistene flere saker og forhold de ikke visste om på forhånd. For hvert tema laget vi delhypotese, vinklinger og dro ut på reportasjer.

Med graveplattformen kunne journalistene be om å få oppsummert hvilke faktorer kommunen vektla når de vurderte å legge ned skoler. Dette temaet var blant de første artiklene vi publiserte i prosjektet:

Eksempel artikler: – Dette er en halvtom skole, så noe må jo skje her.

En oppsummering av dokumentene i graveplattformen, pekte på at flere skolebygg var i dårlig forfatning. Mange skoler forfalt og hadde ikke blitt pusset opp på mange tiår. Delhypotesen her ble at jo større kostnad å renovere skolebygg, desto større sjanse kunne det være for nedlegging. Ved å spørre graveassistenten kunne journalistene identifisere dokumenter om tilstand skoler, hvilke skoler som var verst stilt og hvor de burde dra ut på reportasje. Flere steder var tilstanden på skolene verre enn journalistene selv hadde trodd på forhånd.

Vi publiserte flere artikler om dette temaet og en søkbar database, der folk kunne søke på skolenavn og se hvordan tilstand skolen hadde.

Eksempler artikler:

- Flere skolebygg krever strakstiltak: – Har ikke blitt vedlikeholdt innendørs siden tidlig 70-tall
- Her har ikke vinduene blitt byttet på 50 år: – I dag blåser det heldigvis ikke.

Visualiseringer

Vi ønsket også å visualisere konsekvenser av mulige endringer og nedleggelse. Det kunne gjøre det lettere for folk å forstå hvordan endringer kunne påvirke dem.

Kostnad per elev.

En hypotese vi hadde fått gjennom å spørre ut dokumentene i graveassistenten, var «Jo større kostnad per elev, desto større sjanse for at skolen legges ned». Vi brukte graveassistenten til å trekke ut data fra flere kilder i bakgrunns materialet som ikke tidligere var sammenfattet:

- Kostnad per skolekrets per år ble hentet fra budsjett, revidert budsjett og resultatregnskap.
- Elevtall per skole ble hentet fra pdf-dokumenter for hver skole.

Slik brukte vi graveplattformen til å regne ut kostnad per elev per skole. Vi la dette ut i et interaktivt kart, som avdekket at distriksskolene hadde høyere kostnad per elev enn skolene i sentrum, og at skolene i distriktene sto i fare for å bli lagt ned. Det skulle vise seg å stemme.

Tromsø kommune tok etter vår publisering og la tallene fra iTromsø inn i kommunens egen skolerapport, som foreslo hvilke skoler som skulle legges ned.

Vibekoding

Vi laget et interaktivt kart som viser at skolevegen for enkelte elever kunne bli lengre enn det fylkeskommunens regler tillot. Her var grensen 45 minutter en vei for elever i barneskolen og 60 minutter i ungdomsskolen. Kartet viser endret reisevei og økt reisetid om foreslåtte skoler legges ned.

iTromsø har eget databord og utvikler, men ikke egen designer. For å lage kartet med skoleveg brukte vi såkalt vibekoding.

Vibekoding er en metode der en journalist uten kunnskap i programmering kan få hjelp av AI-verktøy som Chat GPT til å kode. I dette tilfellet brukte vi programmet Windsurf som AI-kodeassistent for å generere et Python-script til å opprette et Folium-kart. Folium er et gratis python-bibliotek, som brukes til å lage interaktive kart. Med noen få linjer kode la vi inn i kartet skoler, skoleveg og reisetid. For å beregne reisevei ble API-et Nominatim fra OpenStreetMap benyttet. Det brukes til geokoding (finne koordinater fra adresser eller stedsnavn) og omvendt geokoding (finne adresser fra koordinater).

Vi laget også et kart der vi kombinerte valgresultatet i valgkretser med skolekretser, for at folk kunne se hvilket politisk parti som det var mest viktig å påvirke i skolesaken i deres valgdistrikt. Kartet viser hvilke partier som har størst oppslutning i hver skolekrets. Det viser også kapasitetsutvikling for skolene som foreslås nedlagt, og hvor elevene flyttes. Vi gjorde dette for å hjelpe folk å forstå hvilke politikere og partier de burde kontakte for å snakke om skolen sin.

(For de som vil gjøre lignende, er dette metoden: Vi flettet valgresultater med GeoJSON, data på skolekapasitet og elevflytting, og laget et kart i ren HTML, JS og CSS, med Leaflet for visualisering.)

Dette interaktive kartet førte til stort engasjement. Valgforsker Troy Broderstad kalte kartet «kanonmat for dem som er opptatt av å bevare sin skole». Han oppfordret folk til å «sitte hele helga å trykke i kartet, og finne ut hvem (politiker) det er de skal ringe».

Eksempel interaktive visualiseringer:

- 22.02.2025. Sjekk skolekartet: Så mye bruker kommunen på hver elev.
- 24.02.2025. Her kan du se hvor lang skoleveien din blir.
- 10.03.2025. Sjekk kartet: – Dette er kanonmat for dem som vil bevare sin skole.

Nyheter og folkemøter

Den 18. februar ble skolerapporten lagt frem, og iTromsø var første avis som breaket nyheten om hvor mange og hvilke skoler som ble foreslått nedlagt.

Eksempel breaking news: 18.02.2025. Disse åtte skolene vil kommunen legge ned

I februar og mars dekket iTromsøs journalister alle de 9 folkemøtene som kommunen arrangerte i de ulike skolekretsene. Denne metoden med observasjon og kildepleie var også viktig. Journalistene våre snakket med mange foreldre og ansatte som reagerte på det faglige innholdet i skolerapporten. Mange mente skolerapporten hadde svakt faktagrunnlag og tynne analyser.

Eksempel artikkel fra Folkemøte: 12.03.2025. Snudde ryggen til kommunetoppene: – Jeg er ferdig med å snakke til de her.

AI-skandalen.

Reaksjonene på folkemøtene til innholdet i rapporten, gjorde at vi startet å se nærmere på selve teksten i forslaget om strukturendring: skolerapporten samt grunnlagsdokumentet for rapporten. Vi stusset på formuleringer og mange gjentakelser i dokumentene, fravær av lokale analyser i teksten, og et glatt, konsulentlignende språk.

I slutten av mars fikk iTromsø og andre medier et tips om at flere kilder i skolerapporten kunne være diktet opp. Det førte til at iTromsø som første avis kunne breake nyheten om at skolerapporten viste til skoleforskning og referanser som ikke finnes:

27.03.2025. Viser til skoleforskning som ikke finnes: – Det er helt vilt.

I den første artikkelen om KI-skandalen publiserte iTromsø følgende faktaboks om hvordan vi hadde jobbet med avsløringen:

«iTromsø har gjennomgått kildene som står oppført i kildelisten i dokumentet «Kunnskapsgrunnlaget», som danner grunnlaget for forslaget til ny skolestruktur i Tromsø. iTromsø startet undersøkelsene på bakgrunn av en henvendelse fra ansatte ved lærerutdanningen ved UiT, som reagerte på at de ikke kunne finne flere av forskningsartiklene og faglitteraturen som vises til i dokumentene. I tillegg til nettsøk, har iTromsø sjekket universitetenes egne webportaler for publisering av akademiske oppgaver, samt BIBSYS, en sentral leverandør av produkter og bibliotek tjenester primært til institusjoner i universitets- og høyskolesektoren, og det nasjonale registeret over forskningspublikasjoner og forskningsresultater i Norge, CRISTIN».

iTromsø og andre medier fikk altså god hjelp av den researchen ansatte ved universitetet i Tromsø hadde gjort av fiktive kilder i skolerapporten, men vi gjorde også egne undersøkelser. Vi ringte også til forskerne som var sitert i skolerapporten, og som kunne fortelle at referanser og sitater i rapporten ikke eksisterte.

KI-detektor

Neste steg var å undersøke om tekst og kilder faktisk var generert ved hjelp av kunstig intelligens. Vi brukte flere typer software som reklamerer med at de kan avdekke om tekst er generert av kunstig intelligens. Zero GPT gjorde få funn av AI-generert tekst, men anslo at 9 av 18 kildereferanser i skolerapporten var generert ved hjelp av AI. Siden Zero GPT er dårlig på å forstå norsk språk, og vi hadde egen erfaring med at graveassistenter er best hvis de trenes opp på bestemte saksområder, laget vi vår egen AI-detektor.

Vi lastet opp all faglitteratur og vitenskapelige artikler vi kunne finne om hvordan språkmodeller kan trenes opp til å avdekke om tekst er generert med hjelp av kunstig intelligens. Vi valgte den metoden som faglitteraturen mener skal være best, at man forer språkmodellen med eksempler på KI-generert tekst, for at den skal gjenkjenne typiske trekk ved tekst generert ved hjelp av enkle prompter. Vi skrev en lang instruks (systemprompt) på 800 ord. Så ga vi KI-detektoren vår eksempler på a) KI-generert tekst og b) på kommunale saksdokumenter skrevet før 2020, altså før det var mulig å KI-generere tekst.

KI-detektoren klarte i stor grad å gjenkjenne dokumenter skrevet av mennesker. Vi foret KI-detektoren med skolerapporten, avsnitt for avsnitt. I mange viktige avsnitt om forskning og barnas beste var KI-detektorens svar at teksten i skolerapporten hadde store likheter med tekst generert av enkle prompter.

Vi viste frem metoden vår og hvordan vi hadde laget KI-detektoren til to KI-eksperter, som begge gikk god for iTromsøs metode. Forskerne vi intervjuet, advarte mot konsekvensen av slik bruk av KI: Rapporten består av glatt policy-språk som ligner KI-generert tekst, uten lokale analyser av lokale forhold. Vi søkte også på nett med hele setninger fra rapporten, og fant blant annet at mange sider i rapporten var klippet og limt fra andre rapporter, uten kildehenvisning.

Eksempler artikler

- 03.05.2025. KI-laget tåkeprat kan gi feil fakta, mener ekspert: – Sjokkerende
- 02.07.2025. Tok i bruk KI uten opplæring, ansvar og sikring: – Systemsvikt

Til slutt fikk vi innsyn i chatloggene (se under) som viste hvordan kommunen hadde brukt AI til å generere tekst i skolerapporten. Chatloggen avdekket amatørmessig bruk av AI, der bl.a. prosjektlederen ba ChatGPT om å IKKE kvalitetssikre tekst og kilder. Også her var iTromsø først ute med å publisere artikler.

6. Etikk: Beskriv etiske veivalg og hvilke diskusjoner dere har hatt.

I arbeidet med Skolen min og KI-skandalen rettet vi vårt kritiske søkelys først og fremst mot kommunens saksbehandling. Prosjektlederen som leverte skolerapport med KI-hallusinerte feil sto i en kraftig mediestorm, og vi valgte å ikke bedrive personfokus på han, men fokusere på systemfeil i kommunens arbeid, og stille kommunedirektøren og oppvekstsjefen til ansvar.

De ansatte ved Universitetet som ga iTromsø informasjon om manglende kilder i skolerapporten, ble sentrale kilder i deler av saken. All informasjon vi har mottatt fra disse og andre kilder, er grundig sjekket mot andre kilder og verifisert.

7. Spesielle erfaringer:

Det har vært tidkrevende å lage vår egen KI-detektor, og utfordrende å kommunisere til leserne hva den finner ut. Vi kan ikke skrive at KI-detektoren har funnet at tekst er generert av KI, men presiserer at den finner tekst som har likheter med KI-generert tekst.

Vi anbefaler å bruke tid på reranking for å bygge RAG graveassistenter. Det gjør respons fra språkmodell langt mer presis, og gir større nytte til journalistene.

Graveplattformen har gitt alle journalister effektiv metode for å søke inn i store datamengder og få svar med kildehenvisninger de raskt kan verifisere. Det har gitt oss mulighet til å la flere journalister delta i graveprosjektet på tross av at de går turnus. Det har gitt journalistene i hele redaksjonen eierskap til skoleprosjektet.

Vi tror denne arbeidsformen der alle journalister får delta i graveprosjektet gjennom en felles graveplattform (i stedet for at en liten utvalgt gravegruppe gjør jobben), gjør at alle journalistene i hele nyhetsredaksjonen har fått eierskap til prosjektet og har deltatt.

Og vi tror dette er en viktig grunn til at iTromsø, tross stor konkurranse fra andre medier, har vært først ute på de fire største avsløringene i dette sakskomplekset: a) hvor mange skoler legges ned, b) at skolerapporten har falske kilder, c) at rapporten har mye KI - lignende tekst og mangler lokale analyser, d) at kommunen på nytt har gjort store ulovlige innkjøp.

8. Motstand:

Det var mange i kommunen som det var vanskelig å få i tale. Det var vanskelig å få intervjuet rektorer og lærere, det virket som de hadde fått beskjed om ikke å uttale seg.

Da KI-skandalen sprakk, nektet kommunen å gi innsyn i chatteloggene som viser hvordan saksbehandlerne (og særlig prosjektlederen i kommunen) har stilt spørsmål og fått svar med hjelp av chat gpt, og hva slags KI-generert tekst som er lagt inn i skolerapporten.

iTromsø, Nordlys og NRK klaget på avslaget, og Tromsø kommune har flere ganger forandret begrunnelse for avslag.

iTromsø oppdaget at Tromsø kommune hadde sendt chatloggene til konsulentselskapet PwC, som skulle granske AI-skandalen. Vi klaget på nytt og argumenterte for at chatloggene dermed var å anse som eksterne dokumenter vi hadde krav på innsyn i. Kommunen mente chatloggene ikke var å anse som dokumenter, og klagen ble sendt videre til Statsforvalteren. Kommunen glemte å sende med vår klage, der det fremgikk at kommunen hadde sendt chatloggene til PwC, og at chatloggene dermed var faktiske dokumenter det var fysisk mulig å gi innsyn i. Vi gjorde Statsforvalteren oppmerksom på dette, og Statsforvalteren krevde da at kommunen oversendte chatloggene. Etter flere måneders ankebehandling gjorde Statsforvalteren en svært viktig prinsipiell avgjørelse, nemlig at chatlogger er omfattet av offentlegloven og kan gis innsyn i.

Vi fikk ulevert flere hundre sider chatlogg, og igjen var iTromsø første avis som breaket saken om hvordan kommunen faktisk brukte ChatGPT til å generere hele skolerapporten. Det var artig å se hvordan vi hadde truffet blink med vår hjemmesnekrede AI-detektor: svært mye av teksten vi sannsynliggjorde var generert ved hjelp av ChatGPT, var faktisk gjort med ChatGPT.

9. Organisering av arbeidet:

Det er publisert over 100 artikler inkludert videoer, animasjoner, interaktive kart og søkbare databaser i perioden 9 januar – 20 desember 2025. Frontsjef og AI-sjef Lars Giske ble i november 2024 satt som reportasjeleder for prosjektet, med støtte fra utvikler og utviklingssjef Nicolai Bakkeli. Politisk redaktør Tora Berg og journalist Helge Skog, som begge hadde jobbet mye med skole og skolepolitikk, ble tidlig involvert i prosjektet. Deretter kom databordet og flere journalister fra nyhetsredaksjonen inn etter hvert som det nærmet seg publisering. Ut fra spørringer i graveplattformen ble det laget egen Slack kanal med reportasjeliste og oppdatert oppgaveliste. Det er totalt brukt flere årsverk på arbeidet.

10. Dette er nytt:

iTromsøs arbeid avdekket at forslaget til skolenedleggelse kunne føre til store konsekvenser for elever og lærere, uten at saken var skikkelig utredet. Rapporten var dels generert ved hjelp av KI og fant opp falske kilder.

Saken ble kalt den første store offentlige KI-skandalen i Norge. Det mest alvorlige i hele skoleskandalen er kanskje dette: at saksbehandlere bruker KI på en måte der man fjerner faktisk, lokal analyse, og dekker over dette med innholdsløst policyspråk og fiktive kilder som ser fint ut, men er meningsløst. Det svekker kraftig folks tillit til offentlig saksbehandling.

11. Konsekvenser: Hva har sakene ført til? Oppsummer.

Skolerapporten ble trukket tilbake. Oppvekstsjefen og kommunedirektøren i Tromsø kommune måtte gå av. PwC gjennomførte en ekstern granskning av KI-skandalen, som viste at Tromsø kommune ikke var moden for å ta i bruk KI i organisasjonen. Kommunen hadde ikke systemer, ikke opplæring og ingen ansvarlige for forsvarlig bruk av KI. Denne saken har ført til stor nasjonal debatt om hvordan det offentlige skal bruke KI på en forsvarlig måte.

I forlengelsen av arbeidet med skolerapporten, sjekket vi også hvem som satt i gruppen som skrev rapporten. Det viste seg at en person var leid inn, siden gruppen manglet skolefaglig kompetanse (!). Vi ba om innsyn fra kommunen, som viste at kommunen ikke hadde fulgt reglene for offentlige anbud da personen ble leid inn. Dette ble starten på den store anbudsskandalen. iTromsø ba om innsyn i hvor mange kontrakter kommunen hadde inngått i 2024, som kunne være i strid med anbudsreglene. iTromsø ble dermed første avisa som breaket at kommunen hadde inngått nær 300 kontrakter med en verdi på over 200 millioner kroner, som kunne vært inngått ulovlig.

Med støtte fra Presseforbundet fikk iTromsø gjennomslag for en prinsipielt viktig klage til Statsforvalteren, som kan sikre pressen innsyn i arbeid offentlig ansatte har utført ved hjelp av kunstig intelligens.

12. Vedlegg:

Lenke til de fleste saker er her: <https://www.itromso.no/emne/skolen-min?side=1>

Eksempler noen viktige publiseringer:

Artikler om endring i skolestruktur før Tromsø kommune la frem skolerapporten

- 19.01.2025. – Dette er en halvtom skole, så noe må jo skje her.
<https://www.itromso.no/nyheter/i/mPaJJE/dette-er-en-halvtom-skole-saa-noe-maa-jo-skje-her>
- 25.01.2025. Flere skolebygg krever strakstiltak: – Har ikke blitt vedlikeholdt innendørs siden tidlig 70-tall. <https://www.itromso.no/nyheter/i/EyEvb5/flere-skolebygg-krever-strakstiltak-har-ikke-blitt-vedlikeholdt-innendoers-siden-tidlig-70-tall>
- 15.02.2025. Sjekk tilstanden på din skole.
<https://www.itromso.no/nyheter/i/LMQoXp/sjekk-tilstanden-paa-din-skole>
- 15.02.2025. Her har ikke vinduene blitt byttet på 50 år: – I dag blåser det heldigvis ikke. <https://www.itromso.no/nyheter/i/gw17P1/her-har-ikke-vinduene-blitt-byttet-paa-50-aar-i-dag-blaaser-det-heldigvis-ikke>

Artikler om selve skoleforslaget

- 18.02.2025. Alt du trenger å vite om skoleforslaget.
<https://www.itromso.no/nyheter/i/yE0bJR/alt-du-trenger-aa-vite-om-skoleforslaget> og <https://www.itromso.no/nyheter/i/kwPBrj/disse-aatte-skolene-vil-kommunen-legg- ned>
- 12.03.2025. Snudde ryggen til kommunetoppene: – Jeg er ferdig med å snakke til de her. <https://www.itromso.no/nyheter/i/63g9gW/snudde-ryggen-til-kommunetoppene-jeg-er-ferdig-med-aa-snakke-til-de-her>
- 20.03.2025. Raser mot foreslått skolevei: – Det lar seg jo ikke gjøre.
<https://www.itromso.no/nyheter/i/63gaGr/raser-mot-foreslaatt-skolevei-det-lar-seg-jo-ikke-gjoere>

Visualiseringer:

- 22.02.2025. Sjekk skolekartet: Så mye bruker kommunen på hver elev.
<https://www.itromso.no/nyheter/i/dRQJ1X/sjekk-skolekartet-saa-mye-bruker-kommunen-paa-hver-elev>
- 24.02.2025. Her kan du se hvor lang skoleveien din blir.
<https://www.itromso.no/nyheter/i/Rznd6O/her-kan-du-se-hvor-lang-skoleveien-din-blir>
- 10.03.2025. Sjekk kartet: – Dette er kanonmat for dem som vil bevare sin skole.
<https://www.itromso.no/nyheter/i/qPr0kg/sjekk-kartet-dette-er-kanonmat-for-de-som-vil-bevare-sin-skole>

Artikler om KI-skandalen

- 27.03.2025. Viser til skoleforskning som ikke finnes: – Det er helt vilt.
<https://www.itromso.no/nyheter/i/wgmKGL/viser-til-skoleforskning-som-ikke-finnes-det-er-helt-vilt>

- 02.04.2025. 100 regnefeil i skoledokumentene: – Ikke klart å holde oversikten. <https://www.itromso.no/nyheter/i/Jb4mGj/100-regnefeil-i-skoledokumentene-ikke-klart-aa-holde-oversikten>
- 03.04.2025. Kopierte flere sider gammel forskning inn i skolerapporten: – Sitatfusk. <https://www.itromso.no/nyheter/i/0V7PJA/kopierte-flere-sider-gammel-forskning-inn-i-skolerapporten-sitatfusk>
- 06.04.2025. Varslet om kildefeil to måneder før skolerapporten ble offentlig: – Oi, de tok ikke tak i det. <https://www.itromso.no/nyheter/i/XjLvjo/varslet-om-kildefeil-to-maaneder-foer-skolerapporten-ble-offentlig-oi-de-tok-ikke-tak-i-det>
- 03.05.2025. KI-laget tåkeprat kan gi feil fakta, mener ekspert: – Sjokkerende. <https://www.itromso.no/nyheter/i/pPk9RE/ki-laget-taakeprat-kan-gi-feil-fakta-mener-ekspert-sjokkerende>
- 02.07.2025. Tok i bruk KI uten opplæring, ansvar og sikring: – Systemsvikt på høyt nivå. <https://www.itromso.no/nyheter/i/LMzxLp/tok-i-bruk-ki-uten-opplaering-ansvar-og-sikring-systemsvikt-paa-hoeyt-nivaa>
- 23.09.2025. Slik brukte Tromsø kommune ChatGPT i skandale-dokumentet. <https://www.itromso.no/nyheter/i/73bVKv/slik-brukte-vangdal-chat-gpt-i-skandale-dokumentet>
- 24.09.2025. Spurte ChatGPT hvilke skoler som kunne legges ned. <https://www.itromso.no/nyheter/i/935op9/spurte-chatgpt-hvilke-skoler-som-kunne-legges-ned>
- 24.09.2025. Reagerer på at ChatGPT vurderte å legge ned skolene deres: – Får vondt i magen. <https://www.itromso.no/nyheter/i/lwB9WG/reagerer-paa-at-chatgpt-vurderte-aa-legge-ned-skolene-deres-faar-vondt-i-magen>

AI-skandale blir anbuds-skandale – kommunedirektøren må gå

- 29.03.2025. Hyret inn skole-ekspertise ulovlig: – Jeg beklager forholdet. <https://www.itromso.no/nyheter/i/XjL3MW/hyret-inn-skole-ekspertise-ulovlig-jeg-beklager-forholdet>
- 08.05.2025. Kommunen kan ha handlet ulovlig for 220 millioner kroner. <https://www.itromso.no/nyheter/i/nyx03J/itromsoe-avsloerer-kan-ha-handlet-ulovlig-for-220-millioner-kroner>
- 16.09.2025. Ny millionsmell: Disse grepene må kommunen ta for å unngå Robek. <https://www.itromso.no/nyheter/i/Oo45Pw/ingen-robek-for-kommunen-enda>
- 30.09.2025 Trekker seg etter nye varsler: – Vemodig. <https://www.itromso.no/nyheter/i/rPk263/kommunedirektoer-i-tromsoe-kommune-fratrer-sin-stilling>
- 10.10.2025. – Ordføreren har presset kommunedirektøren på det hardeste for å maksimere utbyttet. <https://www.itromso.no/nyheter/i/3MwoA0/varsler-hevder-kommunedirektoeren-broet-loven>